

Suna Kırac'a göre Türk işadamları artık siyasetle ilgilenmeli

Para ateştir

PARA ile duygu yan yana gelir mi?... Her paralı, mutlaka duygusuz ya da her duygulu mutlaka parasız mı olur?... Hem para, hem duygu yan yana gelebilir mi?...

Türkiye'nin en büyük işadamlarından Vehbi Koç'un üçüncü kızı Suna Kırac'tan söz etmek istersek, nasıl olur da, önce "paradan" söz edilmez?... Dişardan bakınca, akla "önce para" geliyor. Suna Kırac'ı tanıyınca, işin içine "duygusallık" karışıyor. Duygu, parayı gölgede bırakıyor zaman zaman...

Suna Kırac'ı kim tanımaz?... Hem herkes tanır. Hem hiç kimse tanımaz. Herkes tanır, çünkü Suna Kırac adı ile birlikte, Türkiye'nin en ünlü ailesi ve en büyük iş grubu yan yana anılır. Kimse tanımaz. Çünkü Suna Kırac, bugüne dek hiçbir biçimde "Babamın karşısına özel çıkış bir değıli". İşte, Milliyet, ilk kez Suna Kırac'ın özel dünyasını, doğuncelerini, duygularını, okurlara kutlamsak fırsatını yakalıyor.

Vehbi Koç Vakfı'nın 20'nci kuruluş yıldönümü fırsat bilerek ki, bu vakıf, bu yıl, Vakıflar Haftası'nda en başarılı vakıf seçildi, Suna Kırac'la, Koç Holding'in, İstanbul, Nakkaştepe'deki yeni binasında karşı karşıya geldik. "Paradan" söz edilince, iş dünyasına ilişkin sorular yöneltince, "Belki bir erekten farkı yok" Suna Hanım'ın. Ama birkaç yıl önce yitirdiği annesi Sadberk Hanım'dan söz edince, gözyaşlarını tutamayan, "Tam duygusal bir kadim" Suna Kırac, iş dünyasının acımasızlığı ile özel dünyasının duygusallığı arasında sık sık gidip gelen Suna Kırac, eşi İnan Kırac'la, ağabeyi Rahmi Koç aracılığıyla tanışıyor. Eşli ile birlikte, bugün aynı grupta çalışıyor. Söz, şimdiki Suna Kırac'ın...

SOSYAL HİZMET

"Sayın Suna Kırac, bugün sizinle Vehbi Koç Vakfı'nın 20'nci yıldönümü nedeniyle vakfın çalışmalarını üzerine bir söyleşi yapmak istiyoruz. Öncelikle tam olarak hangi tarihte kuruldu Koç Vakfı?" "Koç Vakfı 1969 yılının 17 Ocak'ında kuruldu. Amacı da Koç Topuluğu'nun sosyal yardımlarını kurumsallaştırma ve sürekliliğini korumaktır."

"Neden 1969 yılı efendim? Daha önce kurulmasına bir engel mi vardı?" "Vakfın ancak bu tarihte kurulmasının nedeni 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun'un "tesisi" ile ilgili hükümlerinin geleneksel anlayışa uygun bir vakıf kurulmasına müsait olmamasıydı. 1967 yılında vakıflar hakkında çıkan kanun yeni bir düzenleme getirdi, ilgili tüzük yayınlandı ve hemen sonra da Vehbi Koç Vakfı kuruldu."

"Sayın Vehbi Koç'un bu vakfın kurulmasını üzerinde büyük titizlikle durduğunuz biliniyor. Acaba Sayın Koç hangi dürtü ve düşünceyle bu işe gönüllü virmiştiler. Sizin hatırladığınız bir öykü var mı acaba?" "Babama bu fikir büyük babasından geliyor. Babamın büyükbabası İbadullah Vakfı'nın mütevellisiydi. Babam Ankara'da çalışma hayatında belirli bir seviyeye gelip, para kazandıktan sonra iş adamlarının da sosyal konulara yönelmelerini gerektirdiğini inanıyor ve bu vakfın kurulması için gerçekten yoğun çabalarla bulunuyor. Bir yandan babam, bir yandan da babamla çalışan rahmetli Hülki Alışbah, sanıyorum bir de o zaman Balıkesir milletvekili olan Aydın Bolak Bey, 903 sayılı kanunun çıkarılması için büyük çaba sarf ediyorlar. O güne kadar babamın yaptığı hayır işleri münferit şekillerde olmuş. Bunların içinde 1951 yılında yapılan ilk büyük bağış ile Ankara Üniversitesi Vehbi Koç Öğrenci Yurdu var. ODTÜ ve diğer üniversitelerdeki kampüslerdeki binalar var. Vakıf olunca tabii bütün sosyal faaliyetleri vakfın bünyesinde toparlanıyor."

"Fikrin babanıza ait olduğunuz, ancak kendisine de dedenizin mütevellil heyetinde bulunduğu İbadullah Vakfı'ndan yansıdığını söylediniz. İbadullah Vakfı'nı ben ilk kez duyuyorum? Biraz anlatır mısınız?" "İbadullah Vakfı daha ziyade din eğitimi veren ve eğitilmiş ilgilenen bir vakıf. Aslında çok fazla tarihçesi ben de biliyorum. İlgilenip de sormadım. Babam, Amerika'ya ve Avrupa'ya yaptığı seyahatlerde, birçok vakfın sosyal hizmetlerin kurumsallaşmasındaki rolünü görüp çok etkilenmiş. Örneğin ABD'deki Ford Vakfı, Rockefeller Vakfı, İtalya'daki bazı vakıflar. Bu vakıfların önemli şirketlerin hisselerine sahip olduklarını araştırmalarında sonra görüyör. Ve burada vakfın şirketin devamlılığı açısından önemli olduğunu fark ediyor. İsrarcı tutumu ile de ben onun peşinden gidiyör. Sonunda başarıyor ve vakıf kuruluyor."

"Sayın Kırac, acaba vakfa ilk adım atıldığında hangi kaynakta yola çıkılmıştı, hatırlıyor musunuz?" "1969'da kurulduğu zaman babam kendisine Koç Holding hisselerinin yüzde 8'ini vakfa mal olarak verdi. Ana mal varlığı oradan geliyor. Bu hisse yaklaşık 10 milyonluktaki nominal değeri kapsıyordu. Bu miktar o gün için önemli bir meblağ idi. Geliri ile önemli hizmetler sağlanabiliyordu. Daha sonra 20 yıl içinde Koç Holding'in sermayesi 100 milyon liradan 50 milyar liraya çıktı. Vehbi Koç Vakfı'nın, Koç Holding'teki yüzde 8 hissesini koruyabilmek için Koç ailesi olarak bağışlar yapıldı. Ayrıca da belirli projelere başlama kararı verdiğimiz zaman yine Koç ailesi ve Koç şirketlerinin katkıları ile yola çıktık. Ve önemli projeler gerçekleştirildi. Yine aileye ait olan Azeriyan yalısı vakfa bağışlandı ve Sadberk Hanım Müzesi kuruldu. Vakfın mal varlığı böyle oluştu."

Vehbi Koç'un kızı Suna Kırac'ın Koç Holding'deki ilk görevi babasının sekreterliği... Bugün Türkiye'nin en büyük özel sektör kuruluşlarından birinin, Koç Holding'in Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı... Suna Kırac, deneyimlerini, gözlemlerini, duygularını anlattı

ÖZCAN ERCAN

zorunluğu doğuyor." "Ne kadar veriliyor acaba?" "Yanılmıyorsam ayda 80 ilâ 100 bin lira civarında." "Sayın Kırac, söyleşiyeye vakfın tarihçesiyle başladık ve buraya kadar geldik. Efendim, şimdiki vakfın verdiğiniz ben bu ırsattan yararlanarak siz okullarımıza tanıtılmak istiyordum. Sayın Kırac, kaç yıldan bu yana Koç Holding'de çalışıyorsunuz?" "25 yılı aşkın bir süredir Koç Topuluğu'ndayım."

"İlk göreviniz neydi efendim? Şu anda hangi noktadesiniz?" "Koç Holding'deki ilk görevim sekreterlik idi. Babamın sekreteri olarak çalışma hayatına atıldım. Şimdi ise Koç Holding Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı görevini yürütüyorum."

ÖĞRETMENLİK ZOR

"Siz öğreniminizi Türkiye'de mi, yoksa yurt dışında mı yaptınız?" "Aslında ABD'de yüksek öğrenim yapmak istiyordum. Wharton School of Finance'ı aklıma koymuştum. Kabul de edildim okula. Ancak babam gitmemi istemedi. Ben de Boğaziçi Üniversitesi'nde okumaya başladım. Çalışma hayatına atıldım da bu günleri rastlar."

"Çocukluk yıllarında hep farklı şeyler düşünürdünüz. Siz de öğrenim çağınızın başlarında babanızın yanında çalışmanın dışında başka bir iş ya da işleri düşündüğünüz müydünüz acaba?" "Aslında çocukluğumda bir ara öğretmen olmayı istiyordum. Sonra baktım ki çok meşakkatli ve zor bir görev. Bu yaklaşım öğretmen olma isteğimi zaman zaman değiştirirdi."

"Kaç yaşlarındaydınız o zamanlar?" "Yanılmıyorsam 13-14 yaşlarındaydım."

"Babanıza bu isteğinizi hiç dile getirdiniz mi?" "O seviyeye gelmediği için bilmediğim. Esasında babamın işi dışında da çalışmayı düşündümne-

"Vehbi Koç Vakfı'nın da talebeler burs verdiğini biliyoruz. Acaba 20 yıl içinde ne kadar talebe sizin burslannızdan yararlandı?" "Rakamda yanılmayayım ana sanırım 6720 civarında yüksekokul ve meslek liselerine okuyan öğrencilere burs vermiştir Vehbi Koç Vakfı. Şu anda da 566 burslu öğrencimiz var. Bir de yine ayrıca vakfın katkılarıyla gerçekleştirildiği bir başka olay da Koç Lisesi. Yabancı dilde eğitim yapıyor. Okul tamamen Amerikan modeli ile kuruldu. Bu konuda bir hayli iddialı olduk. Okul Koç Holding kuruluşlarının başlıcalarıydı. Okulun tüm masraflarını biz karşılıyoruz. Öğrencilerden de bir miktar para alıyoruz. Buna rağmen okulun işleme açıldığı yıldı 1 milyarı üzerinde. Kesinlikle kâr amacı gütmeyen ve herhangi bir bağış kabul etmeyen bir okuldur."

"Bu okuldan parasız yararlanma imkânı var mı?" "Çocukluğumda öğretmen olma isteği vardı içimde. Sonra baktım ki çok meşakkatli ve zor bir görev, vazgeçtim. Esasen babamın işi dışında çalışmayı düşünmedim doğrusu. Koç Topuluğu'nda işli çalışın herkesin mesalesine ihtiyaç varken, bunu yapmam fanteziden ibaret kalırdı

"Koç Lisesi, Robert Kolej ve Alman Lisesi'nden sonra en fazla talep alan üçüncü okul. Bununla birlikte, bu imtihanlarda başarılı olup da maddi olanaksızlık nedeniyle okula kaydolamayan çocuklara burs veriyoruz. Bu oran da yüzde 15 civarındadır... Yani her yüz kişiden 15'ine Koç Lisesi'nde ücretsiz eğitim imkânı sağlıyoruz."

"Vakfın diğer eğitim burslarının dağıtımını nasıl gerçekleştiriyorsunuz?" "Bu bursların dağıtımına biz kesinlikle karışmıyoruz. Vakıf bursları, yüksekokul ve diğer okullara ayırdığı kontenjanlara göre ilgili kuruluşlara tahsis eder. Burslu talebinin seçiminin doğrudan ilgili eğitim kuruluşunun yetkili organları yapar."

"Efendim, acaba verilen burs miktarları ne kadar? Bu para çocuğun her gereksinimini karşılayacak ölçüde mi?" "Hayır, karşılamıyor. Bu konuda benim şahsi görüşüm, sağlanan bursla çocuğun yalnızca araç gereç almasını sağlamak değil, belirli bir standartta yaşamasına imkân kılmak. Ancak diğer vakıflar da aynı oranda imkân sağladıklarından ve aralarından denge olması bakımından böyle sürdürülmek-

"Koç Lisesi, Robert Kolej ve Alman Lisesi'nden sonra en fazla talep alan üçüncü okul. Bununla birlikte, bu imtihanlarda başarılı olup da maddi olanaksızlık nedeniyle okula kaydolamayan çocuklara burs veriyoruz. Bu oran da yüzde 15 civarındadır... Yani her yüz kişiden 15'ine Koç Lisesi'nde ücretsiz eğitim imkânı sağlıyoruz."

"Vakfın diğer eğitim burslarının dağıtımını nasıl gerçekleştiriyorsunuz?" "Bu bursların dağıtımına biz kesinlikle karışmıyoruz. Vakıf bursları, yüksekokul ve diğer okullara ayırdığı kontenjanlara göre ilgili kuruluşlara tahsis eder. Burslu talebinin seçiminin doğrudan ilgili eğitim kuruluşunun yetkili organları yapar."

"Efendim, acaba verilen burs miktarları ne kadar? Bu para çocuğun her gereksinimini karşılayacak ölçüde mi?" "Hayır, karşılamıyor. Bu konuda benim şahsi görüşüm, sağlanan bursla çocuğun yalnızca araç gereç almasını sağlamak değil, belirli bir standartta yaşamasına imkân kılmak. Ancak diğer vakıflar da aynı oranda imkân sağladıklarından ve aralarından denge olması bakımından böyle sürdürülmek-

"Koç Lisesi, Robert Kolej ve Alman Lisesi'nden sonra en fazla talep alan üçüncü okul. Bununla birlikte, bu imtihanlarda başarılı olup da maddi olanaksızlık nedeniyle okula kaydolamayan çocuklara burs veriyoruz. Bu oran da yüzde 15 civarındadır... Yani her yüz kişiden 15'ine Koç Lisesi'nde ücretsiz eğitim imkânı sağlıyoruz."

"Vakfın diğer eğitim burslarının dağıtımını nasıl gerçekleştiriyorsunuz?" "Bu bursların dağıtımına biz kesinlikle karışmıyoruz. Vakıf bursları, yüksekokul ve diğer okullara ayırdığı kontenjanlara göre ilgili kuruluşlara tahsis eder. Burslu talebinin seçiminin doğrudan ilgili eğitim kuruluşunun yetkili organları yapar."

"Efendim, acaba verilen burs miktarları ne kadar? Bu para çocuğun her gereksinimini karşılayacak ölçüde mi?" "Hayır, karşılamıyor. Bu konuda benim şahsi görüşüm, sağlanan bursla çocuğun yalnızca araç gereç almasını sağlamak değil, belirli bir standartta yaşamasına imkân kılmak. Ancak diğer vakıflar da aynı oranda imkân sağladıklarından ve aralarından denge olması bakımından böyle sürdürülmek-

Bütçe yaparım Parayı ben de herkes gibi gerektiği şekilde, belirli bir bütçe içerisinde harcarım. Paranın 20'nci yılın ikinci yarısında çok önemli olduğunu kabul ediyorum. İş kullanılırsa para kişinin yalnızca kendisine değil, çevresine de faydalı olabilir

Ayrıcalık hissetmiyorum Koç'un kızı olma ayrıcalığını ben hissetmiyorum. Hissettiğim zamanlar da bunun sorumluluğunun bilincinde olmam gereken hallerdir. İstediklerimin çoğunu yapamayacağımı biliyorum. Bana Koç'un kızı olduğumu hissettiren tek çevre, gençliğimde birlikte olduğum sanat çevresi oldu (Fotoğraf: Ali BOSTANCI)

dim doğrusu. Esasen fırsat da olmadı. Kaldı ki böyle bir fırsat olsaydı bile herhalde kısa süreli ve grup dışında deneyim kazanmak için olablirdi. Koç Topuluğu'nda işli çalışın herkesin mesalesine gerek olduğundan benim başka bir yerde çalışmam ancak bir fanteziden ibaret kalırdı."

"Çocukluk döneminizde Koç Holding'in sorunları, iş yaşamı, neler olup bildiği sizli ilgilendirdi miydi? Evde olup bitenlere kulak verirdi mi?" "Aslında babam çok çalışın bir işadamlı olduğu için ben zorunlu olarak iş hayatının içinde büyüdüm."

"Babam ABD'ye, Avrupa'ya yaptığı seyahatlerde birçok vakfın sosyal hizmetlerin kurumsallaşmasındaki rolünü görüp etkilenmiş. Örneğin Ford Vakfı, Rockefeller Vakfı gibi. Bu vakıfların önemli şirketlerin hisselerine sahip olduğunu da araştırarak öğrenmiş"

"Evdde iş konuşulur muydu?" "Tabii, evin içinde bir olaydı iş. Babamın arkadaşları eve gelir, bu konular konuşulurdu. Birlikte çalışırdı. Hayatımızın önemli bir parçasıydı bu. Ve bu insanın belli ölçüde beynini yıkıyor. İş yaşamına sıcak bakmasını sağlıyor."

"Genelde erkek çocuklar üzerinde durulur ve alle işinin onlar tarafından yürütülmesi hedeflenir. Oysa siz üç kızkardeş de toplulukta görevlisiniz. Babanızın arzusu üzerine mi oldu bu, yoksa sizler mi istediniz?" "Babam bu konuda bizli hep destekledi ve işe girmemizi istedi. Hem annem, hem babam çok çağdaş kişilerdi. Her ikisi de engellemek bir yana destek verdiler. Çocuk ayırımı yapmayan bir aileden geliyoruz. Ben çalışmaya başladığım zaman pek çok kişi eleştirirdi. Ne ihtiyacın var da çalışıyorsun diye. Tabii bundan 25 sene evvel kadının çalışması bugünkü kadar doğal karşılanmıyordu. Ne var ki, bu tepkilere rağmen, bu olgu benim aileme ters gelmedi."

"Sayın Kırac, ilk babanızın sekreteri olarak çalışma hayatına atıldığınızı söylediniz. İlk masanızı hatırlıyor musunuz?" "Ahh... Evet hatırlıyorum. Bin lira brüt idi. Bunun neti de 750 liraya geliyordu. Koleji yeni bitirmiştim. Yanılmıyorsam 1960 ya da 61 yılıydı. Ve o yıllar için de oldukça iyi bir paraydı. Bütün ihtiyaçlarımı karşılayabiliyordum."

"Çalışmaya başladığınızda önce ihtiyaçlarınızı nasıl karşılıyordunuz? Belli bir harçlığınız mı vardı?" "Her zaman belli bir bütçeye göre aldığım bir harçlık vardı. Mesela koleje başladığımla iş, harçlık sınıfında iken 10 liraydı. Yatılı okuyordum ama yetiyordu."

"Yüksek bir harçlık mıydı bu çevreye göre?" "Hayır çok normaldi, yalnız ben değil diğer arkadaşlarım da 10 lira alırdı. Kantinden çikolata, şeker alırdım. Sinemaya giderdim. Yol parası olarak kullanırdım. Bizim dönemimizde en önemli olay cumartes günleri 14.30 matinesine Yeni Melik Sinemasına gitmekti."

"Hiç harçlığınızın yetersiz kaldığı günler oldu mu?" "Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Tarımda bu tür sorunların yanı sıra, 1989 yılının kurağ çemişinin de üretim miktarlarında büyük düşmelere neden olduğunu belirten Özbek, çeşitli ürünlerin

bu yılıki üretimi hakkında bazı örnekler vererek şunları söyledi: "Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Tarımda bu tür sorunların yanı sıra, 1989 yılının kurağ çemişinin de üretim miktarlarında büyük düşmelere neden olduğunu belirten Özbek, çeşitli ürünlerin

EKONOMİ

Tarım sektörü perişan

Haluk Cillov Zamlar ve ekonomi

GERİDE bıraktığımız Kasım ayı sonunda, başta akaryakıt olmak üzere, sekerere, çaya, elektrikte ve özellikle sağlık hizmetlerine yüksek düzeyde peş peşe zamlar yapılmış ve dolaylı olarak özel sektör mamülleri de zam kuyruğuna girmişti.

KIT zamlarına gerekçe olarak, maliyet artışları gösterilmiş ise de, asıl amacın Hazine'ye gelir sağlama olduğu biliniyor. Aslında, kaybedilen Mart seçimlerinin yarattığı buruldukları gidemek için, işçi ve memurlara ve hatta tarımsal ürünlerde yapılan zamların kapatılmasına çalışılmaktadır. Nitekim geçen hafta TBMM'den ilk defa 2.5 trilyon liralık ek tahsisat istemine başvurulduğuna öğreniyoruz.

Aslında bütün bu zamların bir sürpriz teşkil ettiği söylenemez. Kamu kuruluşlarının hesapsızca gerçekleştirilmesi faaliyetleri altyapı yatırımları ile devletin savurganlığa geçen harcamalarının, her para baskıya da borçlanarak suretyle karşılanamayacağı bilinliyordu. Cumburbaşkanlığı seçimi dolayısıyla gerçekleştirilen bu zamları, bir bakıma "ekonomilerin gereği" biçiminde yorumlamak mümkün olabilir. Hatta ifsafsız zamlara rağmen, bu kuruluşların hâlâ 1989 yılı için öngörülen 1.376 milyar liralık toplam kâr hedeflerini bile çok altında kaldıkları ileri sürülmektedir.

Ancak KIT'leri bir türlü verimli çalışmaya itmeden, ekonomideki beceriksizliği hep belirli bir halk zümresinin sırtına bindirilen alışkanlığının, genelde Türk toplumunun azından rahatsız ettiğini bilmeğe yarar vardır. Kaldı ki, bu yıl ekonomik büyümenin de yaklaşıp yüzde 1'de kaldığı, yani yıllık nüfus artışında da dikkate alındığında, ekonominin gerilediği bir dönemde çıkan bu "faturanın", halka haksız ve adaletsiz biçimde ödetildiği gerçeği açıkça anlaşılır.

Şimdiki durum olan husus, bundan sonraki iltisadi mihim ne yolda gideceğidir?

Açıklıkla ifade etmek lazım gelirse, bütün iyimser olma isteğimize rağmen, gelecekte mevcut durumun düzeltilmesine pek ihtimal veremiyoruz. Eylül sonucunda 3.4 trilyon liraya ulaşan 1989 yılı bütçe açığı, 6.5 trilyon liraya doğru gitmektedir. İç borç stokunun (17 trilyon liranın konsolide edilmiş olmasına rağmen) 45 trilyon liraya ulaşacağı anlaşılıyor. Para arzı ise 43 trilyon liraya ulaşmıştır. Hele 1989 yılında % 38'e gekilmesi planlanan enflasyon hızının, şimdiki % 70'e yaklaştığı açıklanmıştır.

Daha kötüsü, Bütçe Komisyonu'nun 9.5 trilyon lira açıklık sunulan 1990 yılı devlet bütçesinde tasarruf belirlenirken, TBMM'ye açığın 10.5 trilyona yükseltilecek suretyle takdim edildiği olmuştur. Bu bakımdan siyasal iktidarın tutum ve felsefesinde belirli bir değışiklik var olduğunu görüyoruz. Diğ borç stokundaki çözümlerle, cari işlemler dengesindeki nispi düzelleme, ekonomiyi rayına oturtmaya yeterli olmayacaktır. Ekonomik uygulamalara disiplin getirilmesinde şiddetle ihtiyaç vardır. Açıklanan "tasarruf tedbirleri" bütçe deliğini kapamaktan ve hele (büyüklerimizin cömert harcamaları varlığını koruduğu sürece) inandırıcı olmaktadır çok uzaktır. Ekonomik politikasındaki hatalı uygulamaların, siyasal yönetime olan güvenin giderek yitirilmesine yol açtığı artık görülmektedir.

Kısaca, yeni hükümetin bozulan dengeleştirel düzeltme yolunda tutarlı bir ekonomik politika uygulamasına girmesini öneririz... Zamlar, gerçekleştirilmeyen bir "ekonomik büyümenin" faturası olamaz. Mevcut dengeleme olsa olsa, savurganlığın ve beceriksizliğin bedeli olarak yorumlanır.

Bizce her şey, halen TBMM'de bütçe müzakerelerindeki tutumla anlaşılması olacaktır. Konu, ya ciddiye alınıp, komisyondan işbirlik tahsisatlar maksasanarak bütçe açığı aşağı çekilecek; ya da "kalkınıyoruz havasıyla" Türkiye ekonomisini ve sosyal hayatındaki sıkıntılar sürüp gidecektir.

ANKARA, ÖZEL ÜRKİYE Ziraat Odaları Birliği Başkanı Osman Özbek, devletin tarım sektöründen desteğini kestiğini ve üretim yerine ithalat politikasını izlediğini belirterek, bu uygulamanın uzun vadede büyük sorunlar yaratacağını öne sürdü.

Devletin sık sık girdi fiyatlarına zam yapmasını, bu uygulamanın uzun vadede büyük sorunlar yaratacağını öne sürdü. Devletin sık sık girdi fiyatlarına zam yapmasını, bu uygulamanın uzun vadede büyük sorunlar yaratacağını öne sürdü.

"Devlet İstatistik Enstitüsü, 1988 yılında 20.5 milyon ton buğday ürettiğini açıkladı. Türkiye'nin yıllık ortalama buğday üretimi, ortalama 16 ilâ 16.5 milyon tondur. Bunun yaklaşık 1.5 milyon tonu ihraç ediliyor. Oysa geçen yıl 20.5 milyon ton buğday üretimi gerçekleştiğini ilan edilmesine karşın, 1989 başında devletin bitmesi üzerine

let Mayıs ayına kadar 650 bin ton buğday ithal etmek zorunda kalmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü 1989 yılı buğday üretiminin de 16 milyon 200 bin ton olduğunu ilan etmiştir. Ancak bu yıl 5 milyon ton buğday ithal etmiştir."

Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

bu yılıki üretimi hakkında bazı örnekler vererek şunları söyledi: "Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Arpa üretimi 7.5 milyon tondu, 4.5 milyon tona düşmüştü. Buğdayda yüzde 30 oranında bir düşüş var. Bu yüzden 5 milyon ton buğday ithal ettik. Çay üretimi 800 bin tondan 650 bin tona düşmüştü. Zeytin üretiminde de büyük düşme gözlemlenmiştir."

"Özbek, resmî makamların üretim rakamlarını her yıl artıran Türkiye'nin tarım da ilerlediğini gösterme çabasında olduğunu ve gerçekleri yansıtmadıklarını da söyledi."

"Hayır olmadı. Çünkü ben daima belirli bir bütçe ile harcardım paramı."

"Sayın Kırac, Vehbi Koç'un kızı olma ayrıcalığını hissettiniz mi? Gerek öğrenim çağında, gerekse daha sonra? Siz hissetmediniz mi? Acaba çevreniz size bunu hissettirdi mi?"

"Koç'un kızı olma ayrıcalığını ben kendim hissetmiyorum. Hissettiğim zamanlar da bunun sorumluluğunun bilincinde olmam gerektiği hallerdir. İstediklerimin pek çoğunu yapamayacağımı biliyorum. Sadece evlenmeden evvel gençlik yıllarımda değişik bir çevrem vardı. Daha çok edebiyat ve sanatla uğraşın bir çevrem içinde olduğum bir dönem yaşadım. En fazla bana o çevre Koç'un kızı olduğumu hissettirdi. Adeta varlığı bir ailenin, zengin bir ailenin kızı olma rahatsızlığını orada hissettim. Bunu tabii tavırlarıyla ortaya koyuyordular."

"Bu tavir sizi nasıl etkiledi?" "Beni bir miktar kürdü ve çevreden uzaklaştırdı. Zaten ondan sonra benim de hayat tarzım değişti. İş hayatına atıldım."

"Acaba Koç'un kızı olmasaydınız, yaşamınız sanata dönük gelişebilir miydi? Hiç şir ya da kitap yazmayı düşündüğünüz oldu mu?" "Şiir yazmam. Arada sırada acaba yazı yazabilirim diyer düşündüm. Adeta varlığı bir ailenin, zengin bir ailenin kızı olma rahatsızlığını orada hissettim. Bunu tabii tavırlarıyla ortaya koyuyordular."

"Suna Hanım lütfen bu sorumu çok özel bulmayın. Eğilimle nasıl tanıştınız? Hangi çevrede karşılaştınız?" "Eğim, ağabeyim Rahmi'nin (Rahmi Koç) arkadaşlarıydı. Kendisi de Koç Grubu'nda çalışıyordu. Onun vasıtasıyla tanışmış olduk."

YARAR-ZARAR

"Efendim belki size çok sık sorulmuştur, ama ben yinelemek istiyorum. Türkiye'nin en zengin kadınlarından biri olarak paraya bakışınızı ve nasıl harcadığınızı öğrenebilir miyiz acaba?"

"Parayı ben de herkes gibi gerektiği şekilde belirli bir bütçe içerisinde harcarım. Paranın 20'nci yılın ikinci yarısında çok önemli olduğunu kabul ediyorum. Para sahip olduğunuz zaman ve işi kullanılabildiği takdirde kişinin sadece kendisine değil çevresine de faydalı hale getirilebilir. Para öyle bir ateşti ki, yarar da getirir, zarar da."

"Paradan söz ederken, acaba dünden bugüne paranın gücüyle çözümlenmediğini söyleyebilir mi?" "Paranın gücüyle her bir sorun çözülebilir olsaydı bugün varlıklı insanların mutsuzlukları diye bir şey söz konusu olamazdı. Para ancak satın alılabilecek meseleleri çözer. Maddi ölçüler dışındaki sorunlar hiçbir zaman işin paranın gücü ile çözülemez. Kaldı ki, paranın kişilerin yaralarını satın almak için kullanılmasına karşın, alın yazısı ve Tanrı'nın takdiri, paranın her şeyi çözemeyeceğini en güzel kanıttı. Annemin hastalığından vefatına kadar geçen sürede paranın her şeyi çözümediğini yakinen şahit oldum ve yaşadım."

"Efendim ben sizden bize 'güçü' yani 'iktidar' tanımlamanızı isteyeceğim. Size göre iktidar nedir?"

Türkiye'nin müteşebbisi artık siyaset alanına gözlerini çevirmelidir. İlgilenmelidir. Parlamentoda işi âleminin de sesini duyurabilecek, belirli bir felsefeye inanmış kişilerin mevcudiyeti ekonomik gelişme konusunda görüşlerin oluşmasında yararlı olacaktır

"Bana göre iktidar, belirli bir süre emanet edilmiş, zirvede kalabilme gücüdür. Sınırlı olduğu herkes tarafından bilinmelidir. Başka bir deyişle, 'güçlü geçici bir güçtür'. Bu süre işi değerlendirilmelidir. Güçlü geçici olduğu bilinenek, gücünden çok fazla yararlanmayı zorlamamak gerekir. İktidarı hangi anlamda alırsanız alın, ben geçici olarak bakıyorum. Çok fazla sahip çıkılmazsa, daha iyi değerlendirilebilir."

"Suna Hanım, nedense bugüne kadar Türk müteşebbisi ekonomik ve sosyal gücüne rağmen siyaset alanına gözünü çevirmemiş görünür. Sizce gerçekçi bir yaklaşım mı bu?"

"Bana göre bugünkü Türkiye'nin müteşebbisi siyaset alanına da önemli ölçüde gözlerini çevirmelidir ve ilgilenebilir. Bu ilgi fiili olarak politikada yer almak şeklinde olmayabilir. Ancak, parlamentoda işi âleminin de sesini duyurabilecek, belirli bir felsefeye inanmış kişilerin mevcudiyeti meklemetizminin ekonomik gelişme konusunda görüşlerin oluşmasında çok yararlı olacaktır. Kaldı ki, bugün Türkiye'de hepimizin sahip çıkması gereken bazı ilkelere göndere gelmiştir. Ben bunlarla ilgilenebilir bazı gelişmeler karşısında eleştiri yapmayı doğru bir yaklaşım bulmuyorum. Ben sunu da kabul etmiyorum. Biz burada oturuyor ve her şeyi eleştiriyoruz. Hele, gündeme gelmemiş olması gereken konular bile gündemde. Bunları uzaktan oturup eleştirirken yerine bazı konulara belki biraz daha faal olmak yararlı olabilir."

DİYALOG

"Öteden beri özel sektör ile hükümet arasında bir diyalog olmaması eleştirilir. Belki de sizin dedüğünüz yolla daha sağlıklı bir diyalog sağlanabilir?"

"Ben iş âleminin direkt politikada etkili olabileceğini sanıyorum. Ancak sizin dedüğünüz gibi çok sağlıklı bir diyaloga katkı olabilir. Diyalog konusunda ben tabii iki tarafı da kusurlu buluyorum. Diyalog tek taraflı olmayacağına göre, ismi üzerinde, bir diyalog eksikliği varsa bugün bunun sorumluluğunu her iki tarafta da aramak lazımdır."

"Sayın Kırac, bana ayırdığınız zaman için size çok teşekkür ediyorum."

